

Οι καπιταλιστές εκμεταλλεύτηκαν στο έπακρο τις ευκαιρίες της κρίσης

Η προσφυγή των μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων σε κρατική στήριξη διακωμωδεί την όλη επιχειρηματολογία της προηγούμενης εποχής περί αποτελεσματικού ιδιωτικού τομέα και άχρηστου δημόσιου τομέα

by *Richard Wolff and C. J. Polychroniou*

Στην Ελλάδα της πεονίας* και του νεοφεουδαλισμού, ο δημόσιος (πολιτικός) διάλογος περιστρέφεται σχεδόν αποκλειστικά γύρω από τα μέτρα λιτότητας που συνοδεύουν τα Μνημόνια. Ευτυχώς όμως για την Αριστερά, κάποιοι βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ, προερχόμενοι από το ΠΑΣΟΚ, έφεραν ξανά στο προσκήνιο, όπως διαβάσαμε, το ζήτημα του σοσιαλισμού. Μάλιστα όχι απλώς του σοσιαλισμού, αλλά του ριζοσπαστικού σοσιαλισμού, ο οποίος προφανώς είναι άγνωστος στην παράδοση της ριζοσπαστικής Αριστεράς, γι' αυτό και αρκετοί «σοσιαλιστές» τον αναζητούσαν, έως και την τελευταία στιγμή της κατάρρευσής του ως τον κατ' εξοχήν προνομιακό φορέα για τη διαχείριση της καπιταλιστικής εξουσίας στην Ελλάδα των τελευταίων τριάντα χρόνων, στο ΠΑΣΟΚ. Ωστόσο, μελέτες και έντονα ενδιαφέρουσες συζητήσεις για εναλλακτικές προσεγγίσεις του σοσιαλισμού και του καπιταλισμού προερχόμενες από στοχαστές της μαρξιστικής κυρίως παράδοσης διεξάγονται εδώ και πάρα πολλά χρόνια στο εξωτερικό. Ο Richard Wolff, για παράδειγμα, ομότιμος καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο της Μασαχουσέτης στο Αμχερστ και νυν επισκέπτης καθηγητής στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Διεθνών Σχέσεων στο New School στη Νέα Υόρκη (διδάσκει επίσης στο Μπρεχτ Φόρουμ του Μανχάταν), είναι ένας από τους κύριους εκπροσώπους της λεγόμενης ριζοσπαστικής πολιτικής οικονομίας και από τους πιο δημοφιλείς μαρξιστές αναλυτές. Έχει δημοσιεύσει μια μεγάλη σειρά από βιβλία και άρθρα που αναλύουν τον καπιταλισμό και το σοσιαλισμό (ή τον κομμουνισμό) από μια εναλλακτική μαρξιστική προσέγγιση. Είναι επίσης τακτικός αρθρογράφος στο «Truthout» και διαθέτει τη δική του εβδομαδιαία ραδιοφωνική εκπομπή στην πόλη της Νέας Υόρκης. Σπούδασε οικονομικά και ιστορία στα Πανεπιστήμια του Χάρβαρντ (πτυχίο ιστορίας), του Στάνφορντ (μεταπτυχιακό στα οικονομικά) και του Γέιλ (μεταπτυχιακό στην ιστορία και διδακτορικό στα οικονομικά).

*** Σε μια επιστημονική εργασία μαζί με τον Stephen Resnick πριν από σχεδόν είκοσι χρόνια για ένα βιβλίο για τον καπιταλισμό και το μαρξισμό που επιμελήθηκα, επισημάνατε ότι υπήρχε μια εποχή που θεωρείτο πως οι κοινωνίες μπορεί να ακολουθήσουν «μία από δύο αλληλοαποκλειόμενες μορφές [κοινωνικοοικονομικής**

οργάνωσης]. Η πρώ τη μορφή, ο καπιταλισμός, ορίζεται συνήθως με βάση τρία βασικά στοιχεία: τις αγορές (που καθορίζουν τις τιμές και τους μισθούς), την ιδιωτική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής (συμπεριλαμβανομένης της εργασιακής δύναμης) και, ως εκ τούτου, τη μισθωτή εργασία. Ο δεύτερος, ο κομμουνισμός (ή ο σοσιαλισμός), ορίζεται γενικά ως η απουσία των ίδιων τριών στοιχείων». Από τότε, παραμένετε ένθερμος υποστηρικτής της ιδέας ότι δεν είναι αυτές οι μεταβλητές που ξεχωρίζουν τον καπιταλισμό από το σοσιαλισμό και τον κομμουνισμό.

- Στην ανάλυσή μου, οι επιθετικοί προσδιορισμοί «καπιταλιστική» και «σοσιαλιστική» αναφέρονται σε ταξικές διαδικασίες. Οι ταξικές διαδικασίες είναι διαφορετικές από τις διαδικασίες που περιλαμβάνουν την κατοχή ιδιοκτησίας, αλλά και από τις διαδικασίες των αγοραίων ανταλλαγών, συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής μεταξύ μισθών και εργασιακής δύναμης. Οι ταξικές διαδικασίες ορίζονται επακριβώς ως η παραγωγή, η λήψη και η διανομή της πλεονάζουσας εργασίας. Αυτές είναι οι διαδικασίες που συγκροτούν μια ταξική δομή.

Ετσι, η προσέγγισή μου διαφέρει από τις παραδοσιακές συζητήσεις για τον καπιταλισμό και το σοσιαλισμό, εστιάζοντας την προσοχή σε μια διαφορετική μεταβλητή όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ κοινωνικοοικονομικών συστημάτων. Στην προσέγγισή μου, ο καπιταλισμός και ο σοσιαλισμός ή ο κομμουνισμός αναφέρονται στο ζήτημα της ταξικής δομής, τη συγκεκριμένη μορφή των διαδικασιών παραγωγής, λήψης και διανομής της πλεονάζουσας εργασίας. Κάτω από το συγκεκριμένο ορισμό, οι ταξικές διαδικασίες είναι διαδραστικές και αλληλοεξαρτώμενες, αλλά και τελείως διαφορετικές από μη ταξικές διαδικασίες όπως η ιδιοκτησία (ιδιωτική, συλλογική ή κρατική), η διανομή (αγορές, κεντρικά κατευθυνόμενη διανομή, εθιμικές πρακτικές διανομής) και η ισχύς (κατανομή της εξουσίας μεταξύ ατόμων, επίπεδα διακυβέρνησης, κ.ο.κ.).

Καπιταλισμός

*** Εάν δεν είναι η μισθωτή εργασία, οι αγορές και η ιδιωτική ιδιοκτησία που καθορίζουν τις καπιταλιστικές ταξικές διαδικασίες, τι ακριβώς είναι ο καπιταλισμός;**

- Κρίσιμο για την επιχειρηματολογία μου σχετικά με τα κοινωνικοοικονομικά συστήματα είναι ότι δεν υπάρχει αναγκαία ή μηχανική σύνδεση μεταξύ οποιουδήποτε από αυτούς τους

παράγοντες και της παρουσίας μιας συγκεκριμένης μορφής ταξικής διαδικασίας. Δεν είναι η μισθωτή εργασία, οι αγορές, η ιδιωτική ιδιοκτησία, η κοινοβουλευτική δημοκρατία, η διαθεσιμότητα φυσικών πόρων ή οποιοσδήποτε άλλος παράγοντας ή υποσύνολο παραγόντων που αποτελούν τους καθοριστικούς παράγοντες των καπιταλιστικών, ας πούμε, ταξικών διαδικασιών. Αντιθέτως, είναι το σύνολο των συνθηκών, το σύνολο όλων των παραγόντων που αλληλεπιδρούν και, ως εκ τούτου, δημιουργούν την ιδιαίτερη μορφή των ταξικών διαδικασιών.

Επομένως, ο καπιταλισμός είναι η συγκεκριμένη ταξική διαδικασία, δηλαδή η οργάνωση του πλεονάσματος, στην οποία αυτοί που παράγουν το πλεόνασμα είναι διαφορετικοί άνθρωποι από εκείνους που ιδιοποιούνται και στη συνέχεια διανέμουν κοινωνικά αυτό το πλεόνασμα, με στόχο την αναπαραγωγή των καπιταλιστικών ταξικών διαδικασιών. Με τον τρόπο αυτό, ο καπιταλισμός είναι όπως ο φεουδαλισμός και η δουλεία. Αυτό που διαφοροποιεί τον καπιταλισμό από το φεουδαλισμό και τη δουλεία είναι η σχέση μεταξύ των παραγωγών του πλεονάσματος και των σφετεριστών.

Στον καπιταλισμό, υπάρχει συμβατική σχέση (σε αντίθεση με την ιδιοκτησία, όπως στη δουλεία, ή την προσωπική σχέση της δουλοπαροικίας, όπως στον φεουδαλισμό) μεταξύ του παραγωγού του πλεονάσματος και του σφετεριστή μέσω του συστήματος των μισθών. Αλλά για να ωθήσω το επιχείρημα σε μια ακραία λογική, εάν οι καπιταλιστικές ταξικές διαδικασίες μπορούσαν να συνυπάρξουν σε μια κοινωνία χωρίς μισθωτή εργασία, χωρίς αγορές και χωρίς ατομική ιδιοκτησία, θα μπορούσε αυτή η κοινωνία να εξακολουθεί να ονομάζεται καπιταλιστική;

Η απάντηση που προκύπτει με βάση τον ορισμό που θεωρώ ότι αντιπροσωπεύει τη μαρξιστική ταξική προσέγγιση είναι «ναι», αν μπορούμε να αποδείξουμε ότι όλοι οι άλλοι κοινωνικοί παράγοντες (εκτός από τη μισθωτή εργασία, τις αγορές και την ιδιωτική ιδιοκτησία) που επηρεάζουν την ιδιαίτερη οργάνωση της παραγωγής, της λήψης και της διανομής της πλεονάζουσας εργασίας έχουν μια υπερπροσδιορισμένη καπιταλιστική μορφή.

*** Αυτό συνεπάγεται, επομένως, ότι το ποιος κυριαρχεί στο κράτος, την οικονομία και την κοινωνία, που ήταν η θέση διαφόρων σοσιαλιστών και κομμουνιστών, από τον Λένιν έως τον Οσκαρ Λάνγκε και τον Πολ Σουίτζι, δεν είναι αυτό που διαφοροποιεί τον καπιταλισμό από το σοσιαλισμό.**

- Ακριβώς. Αυτό που διαφοροποιεί ένα σύστημα είναι, όπως έδειξε ο Μαρξ, ο τρόπος που

«αντλείται το πλεόνασμα από τους παραγωγούς». Αν συλλογικά οι ίδιοι οι παραγωγοί του πλεονάσματος (i) καθορίζουν το μέγεθος του πλεονάσματος που παράγουν (ii) το ιδιοποιούνται και (iii) το διανέμουν κοινωνικά, τότε έχετε σοσιαλισμό ή κομμουνισμό. Κάτω από τον καπιταλισμό, οι παραγωγοί του πλεονάσματος αποκλείονται από τον καθορισμό της ιδιοποίησης ή της κατανομής της υπεραξίας.

Σοβιετικό σύστημα

*** Από τη σκοπιά της μαρξιστικής ταξικής ανάλυσης ποια ήταν η φύση της σοβιετικής οικονομίας και κοινωνίας;**

- Νομίζω είναι πέρα από κάθε αμφισβήτηση ότι το σύστημα στην ΕΣΣΔ δεν ήταν δομημένο έτσι ώστε να μπορούν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι να ιδιοποιούνται και να διανέμουν τα πλεονάσματά τους. Ως εκ τούτου, το σοβιετικό σύστημα δεν αποτελείωσε τον καπιταλισμό· άλλαξε τη μορφή του. Αντί του ιδιωτικού καπιταλισμού (σφετεριστές επιλεγμένοι από μετόχους και χωρίς κρατικές θέσεις), θεσμοποίησαν τον κρατικό καπιταλισμό (κρατικοί αξιωματούχοι που λειτουργούσαν ως σφετεριστές του πλεονάσματος). Ο Λένιν το αναγνώρισε αυτό το γεγονός, ελπίζοντας ότι ο κρατικός καπιταλισμός θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως ένα βήμα στο δρόμο προς το σοσιαλισμό. Εκτός από ένα σύντομο χρονικό διάστημα στις αγροτικές κολεκτίβες τη δεκαετία του 1930 και του 1940, η σοσιαλιστική ή κομμουνιστική ταξική δομή δεν ήταν διαδεδομένη στην ιστορία της ΕΣΣΔ.

*** Πώς το εξηγείτε;**

- Υπάρχει ένα σημαντικό θέμα στο έργο του Μαρξ που χρησιμοποιεί ένα προσεκτικό προσδιορισμό αυτού που αποκαλεί αναγκαία και πλεονάζουσα εργασία για τη διαφοροποίηση μεταξύ των οικονομικών συστημάτων.

Εν συντομία, το θέμα αυτό υποστηρίζει ότι σε όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες, ορισμένα μέλη εργάζονται για να μετατρέψουν τη φύση σε αντικείμενα των ανθρώπινων αναγκών και της επιθυμίας. Τα μέλη αυτά εκτελούν αναγκαία εργασία, την ποσότητα της εργασίας που απαιτείται για να εξασφαλιστεί το βιοτικό επίπεδο που επιθυμούν. Ομως συνεισφέρουν επιπλέον δουλειά πέρα από αυτό. Αυτή η πρόσθετη ποσότητα της εργασίας είναι αυτό που ο Μαρξ αποκαλεί η πλεονάζουσα εργασιακή δύναμή τους.

Με τον ορισμό του Μαρξ για την πλεονάζουσα εργασιακή δύναμη, η εκμετάλλευση (που ορίζεται ως οποιαδήποτε κατάσταση κατά την οποία οι παραγωγοί του πλεονάσματος είναι διαφορετικοί άνθρωποι από τους σφετεριστές του) δεν λαμβάνει χώρα μόνο σε ένα καπιταλιστικό σύστημα. Μπορεί να εμφανιστεί σε άλλα συστήματα, όπως η δουλεία και ο φεουδαλισμός, τα οποία εν συντομία ανέφερε ο Μαρξ. Αλλά εμφανίστηκε και στη Σοβιετική Ένωση για τους λόγους που ήδη αναφέρθηκαν σε σχέση με την ιδιοποίηση και τη διανομή της πλεονάζουσας εργασίας. Το επιχείρημα αυτό αναπτύσσεται πλήρως στο βιβλίο Stephen Resnick και Richard Wolff, «Ταξική θεωρία και ιστορία: Ο καπιταλισμός και ο κομμουνισμός στην ΕΣΣΔ» (New York, Routledge, 2002).

*** Ο σοσιαλισμός και η άμεση συμμετοχική δημοκρατία φαίνεται να είναι αλληλένδετα στοιχεία στις αναλύσεις σας για το μέλλον της σοσιαλιστικής τάξης πραγμάτων. Κάποιοι επικριτές θα μπορούσαν να επισημάνουν ότι αυτή η άποψη ενέχει τον υπαινιγμό ότι οι άνθρωποι είναι απόλυτα ικανοί να παραμερίσουν την εγωιστική τους φύση, που είναι σαν να λέμε ότι το μέλλον του σοσιαλισμού εξαρτάται από ένα «νέο άνθρωπο».**

- Η συντομότερη απάντηση είναι ότι η «φύση» των ανθρώπων είναι κοινωνικά προσδιορισμένη, μια εξελισσόμενη ποιότητα. Ο καπιταλισμός εγκλωβίζει τους ανθρώπους σε διάφορες μορφές συμπεριφοράς (στην πραγματικότητα, τους κάνει ηλίθιους), οι οποίες μορφοποιούνται και καθορίζονται από τις απαιτήσεις που τους θέτουν τα βασικά στοιχεία ενός κοινωνικοοικονομικού συστήματος. Η εξέλιξη της ανθρώπινης φύσης στην παρούσα φάση είναι αυτό που παράγει αυξανόμενες απαιτήσεις για κοινωνική αλλαγή πέρα από τον καπιταλισμό. Η αλλαγή προς το σοσιαλισμό θα συμβάλει περαιτέρω στην ανάπτυξη του ανθρώπου και της «φύσης» του.

Η κρίση

*** Πολλοί στην Αριστερά διατείνονται ότι η κρίση που αντιμετωπίζει σήμερα ο αναπτυγμένος καπιταλισμός είναι απειλητική για τη ζωή του συστήματος. Ωστόσο, τα κέρδη των μεγάλων επιχειρήσεων, των τραπεζών και άλλων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων βρίσκονται σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, ενώ το βιοτικό επίπεδο για τους περισσότερους μέσους εργαζομένους συρρικνώνεται και κυριαρχεί η μάστιγα της μακροχρόνιας ανεργίας. Τι είδους καπιταλιστική κρίση είναι αυτή;**

- Ο καπιταλισμός πάντα προσπαθεί να μετατρέψει τις εσωτερικές αντιφάσεις του και τις περιοδικές κρίσεις προς όφελός του. Να μετατρέψει, όπως έλεγε ο Μάο, τα κακά πράγματα σε καλά πράγματα. Η τρέχουσα κρίση (2007-σήμερα) έχει προσφέρει στους καπιταλιστές ευκαιρίες που τις εκμεταλλεύτηκαν στο έπακρο. Στις ΗΠΑ, για παράδειγμα, οι χρηματοοικονομικές και άλλες μεγάλες εταιρείες έσπευσαν να κινητοποιήσουν την κυβέρνηση, προκειμένου να τους προσφερθεί κρατική χρηματική βοήθεια για να αποφύγουν την κατάρρευση.

Είναι σαφές σε όλους ότι η προσφυγή των μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων σε κρατική στήριξη διακωμωδεί την όλη επιχειρηματολογία της προηγούμενης εποχής περί αποτελεσματικού ιδιωτικού τομέα και άχρηστου δημόσιου τομέα. Κανένα πολιτικό αδιέξοδο (που πάντα εμφανίζεται όταν αφορά κοινωνικά προγράμματα και βοήθεια προς τους φτωχούς και την εργατική τάξη) δεν εμπόδισε την κυβέρνηση να αντιδράσει ταχύτατα και σχεδόν ομόφωνα στη διοχέτευση τρισεκατομμυρίων δολαρίων σε δάνεια, εγγυήσεις, επενδύσεις, και άλλες μορφές τονωτικών δαπανών προς τις μεγάλες χρηματοοικονομικές/χρηματοπιστωτικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις.

Εν τω μεταξύ, το σύστημα έχει σταματήσει να εκπληρώνει τις υποσχέσεις του. Εκατομμύρια άνθρωποι σε όλη την Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες είναι καταδικασμένοι από την επανειλημμένη καταστροφή των θέσεων εργασίας, των εργασιακών προνομίων και στην ασφάλεια της εργασίας. Πολλοί επίσης βρίσκονται αντιμέτωποι με την κατάσχεση των σπιτιών τους και ζοφερές προοπτικές απασχόλησης για τα ίδια τα παιδιά τους.

Το προσωπικό, οικογενειακό και οικονομικό κόστος της αποτυχίας στην αντιμετώπιση των καπιταλιστικών κρίσεων είναι συγκλονιστικό. Το καπιταλιστικό σύστημα μας στερεί το σύνολο της παραγωγής και του πλούτου που θα μπορούσε να παραχθεί αν οι άνθρωποι που στερούνται θέσεις εργασίας συνδυάζονταν με τα μέσα παραγωγής που είναι αδρανή και αναξιοποίητα.

*** Ο όρος πεονία αναφέρεται σε ένα σύστημα όπου οι οφειλέτες βρίσκονται υπό την πλήρη υποταγή των δανειστών ν έως την αποπληρωμή του χρέους τους.**

«Τα κοινωνικά κινήματα δεν έχουν εξελιχθεί ακόμη σε πολιτικές οργανώσεις»

Το όλο εγχείρημα των συνεταιριστικών επιχειρήσεων αποτελεί ένα από τα πιο γρήγορα αναπτυσσόμενα εναλλακτικά μοντέλα

*** Και όμως, τι κάνει η Αριστερά;**

- Αν και η καπιταλιστική κρίση προσφέρει επίσης, με διαλεκτικό τρόπο, ευκαιρίες στους αντικαπιταλιστές, εν τούτοις εκείνοι μόλις έχουν αρχίσει να τις εκμεταλλεύονται. Πολλοί από τους σημερινούς ριζοσπάστες έχουν αποφύγει σε μεγάλο βαθμό τη γλώσσα, τις έννοιες και την εικόνα που σχετίζονται με τις προηγούμενες μορφές αντικαπιταλισμού: τον παραδοσιακό σοσιαλισμό, την ΕΣΣΔ, την Κίνα και τις περιθωριοποιημένες, συχνά σεκταριστικές ομάδες που εξακολουθούν να ταυτίζονται με τις εν λόγω μορφές. Διάφορα είδη αναρχισμού και ανορθόδοξου μαρξισμού (παλαιά και νέα) έχουν έρθει στην επιφάνεια και έχουν βρει συνοδοιπόρους στην Αριστερά. Αυτά τα ποικίλα κοινωνικά κινήματα έχουν διαμορφώσει κριτικές αναλύσεις για την κρίση που βρίσκεται στις ρίζες του καπιταλισμού, αλλά δεν έχουν ακόμη εξελιχθεί ή συγχωνευθεί σε πολιτικές, μόνιμες και αυτοσυνειδητοποιούμενες αντικαπιταλιστικές οργανώσεις.

*** Ενδεικτικά παραδείγματα από το σημερινό κόσμο που θα λέγατε ότι δείχνουν το μέλλον του σοσιαλισμού;**

- Σε πάρα πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, αναπτύσσονται γρήγορα αντικαπιταλιστικές κοινωνικές συνειδήσεις και αντικαπιταλιστικές συνιστώσες κοινωνικής διαμαρτυρίας. Αυτή η απόκτηση συνείδησης είναι πολύ σημαντική ασχέτως του γεγονότος ότι σε πολλές χώρες δεν συνοδεύεται ακόμη από πιο αναπτυγμένες μορφές οργάνωσης. Βλέπεις ότι ακόμη και στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου ο καπιταλισμός ήταν γενικά αποδεκτός χωρίς κριτική, το επίπεδο της αντικαπιταλιστικής κριτικής είναι μεγαλύτερο από οποιαδήποτε άλλη φορά από την εποχή της Μεγάλης Υφεσης του '30.

Κινήματα που στοχεύουν στο να αντικαταστήσουν την καπιταλιστική οργάνωση του πλεονάσματος με συλλογικές (σοσιαλιστικές, κομμουνιστικές) μορφές του πλεονάσματος

αναπτύσσονται σε όλο τον κόσμο. Εως τώρα, αυτά τα κινήματα παραμένουν σκόρπια και μικρά (με εξαίρεση το Μοντραγκόν στην Ισπανία), αλλά η ανάπτυξή τους και η αυξανόμενη έμφαση που δίνουν στους εργατικούς συνεταιρισμούς αποτελούν άλλη μία έκφραση της αυξανόμενης αντικαπιταλιστικής συνείδησης. Οσον αφορά το Μοντραγκόν, είναι το μεγαλύτερο και ίσως το πιο επιτυχημένο παράδειγμα αυτοδιοικούμενων επιχειρήσεων στον κόσμο.

Η Συνεταιριστική Επιχείρηση του Μοντραγκόν ξεκίνησε το 1956 με έξι εργάτες, που οργανώθηκαν γύρω από ένα συνεταιρισμό εμπνευσμένοι από τις ιδέες και την πρωτοβουλία ενός Ισπανού ιερέα, και σήμερα απασχολεί πάνω από 100.000 εργαζομένους. Είναι η μεγαλύτερη επιχείρηση στο βασικό τμήμα της Ισπανίας και η δέκατη μεγαλύτερη επιχείρηση σε όλη την Ισπανία. Διαθέτει εκτεταμένα εργαστήρια έρευνας και ανάπτυξης, δημιουργώντας νέους τρόπους για την παραγωγή νέων προϊόντων, και έχει το δικό της πανεπιστήμιο για να εκπαιδεύει τους εργαζομένους της και όσους άλλους ενδιαφέρονται για την οικοδόμηση και τη λειτουργία δημοκρατικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων. Το όλο εγχείρημα των συνεταιριστικών επιχειρήσεων αποτελεί ένα από τα πιο γρήγορα αναπτυσσόμενα εναλλακτικά μοντέλα στα οικονομικά και την πολιτική του καπιταλισμού.

Visit Professor Wolff's social movement project, democracyatwork.info.

Permission to reprint Professor Wolff's writing and videos is granted on an individual basis. Please contact profwolff@rdwolff.com to request permission. We reserve the right to refuse or rescind permission at any time.